

Explanatio sancti Thome

Incipit mirabilis explanatio sanctissimi doctoris Thome de aquino ordinis predicatorum super epistolam ad Galathas.

Prologus

Uetera nouis
superuenientibus proicietis. **Leuitici. 26.** Nec verba competit pre-
senti epistole. In qua apostolus re-
darguit galathas qui intantū sedu-
cti fuerunt a pseudo vt simul serua-
rent legalia & euangelium qđ apls i-

properat eis in verbis pmissis dicens: Uetera nouis su-
peruenientib⁹ proicietis. In quib⁹ verbis innuit dñs
quadruplicem vetustate. Prima vetustas ē erroris: de
qua **Esa. 26.** Vetus error: abiit. & hec remota ē p noui-
tate doctrine xpi. **Mar. pmo.** Que est hec noua doctri-
na. Secūda vetustas ē figure. de qua **Heb. 8.** Cōsumas
bo super domū dauid & sup iuda testamentū nouū nō se-
cūdū testm̄ qđ feci patribus eorū. **Ubi** primo ostendit p-
mū testamentū esse vetustū & hoc renouari p nouitatem
gratie seu veritatis p̄sentie xpi. **Jer. 31.** Nouū faciet do-
minus super terrā &c. Tertia est vetustas culpe. de qua
ps. Quoniā tacui cōfitendo. s. peccata mea inueteraues-
tunt &c. & hec renouat p nouitate iusticie. **Ro. 6.** In no-
uitate vite ambulemus &c. Quarta est vetustas pene.
Tren. 3. Venteram fecit pellem meā: & hec renouabitur
per nouitate glorie. de qua nouitate **Esa. ultimo.** Ecce
ego creo celū nouum &c. **Apoc. 21.** Dixit qui sedebat in
throno. Ecce noua facio omnia.

Capitulum primū.

Paulus apostolus nō ab hominib⁹
neq; p hominē: sed per iesum xpm
& deū patrem qui suscitauit eum a
mortuis: & qui mecū sunt omnes fratres ec-
clesijs galathie. **Gr̄a vobis & pax a deo pa-
tre nostro & dño iesu xpo. qui dedit semet-
ipsū pro peccatis nostris vt eriperet nos de
presenti seculo neq; scđm voluntatez dei et
p̄fis: n̄i cui ē gloria ī secula seculorū Amen**
Scribit ergo apostolus galathis hanc epistolam in qua
ostendit qđ veniente gratia noui testamēti debet proijci
vetus testamentum: & impleta veritate deleatur figura
quibus duabus sez gratia & veritate adeptis perueniat
ad veritatem iusticie & glorie. Acquirunt autēz illa duo
si obseruantia legalium dimissa: obseruantie euāgelij xpi
seruenter insistamus. Ordo autem huius epistole con-
gruus ē vt post duas epl̄as ad Corinthios in quarū pri-
ma agitur de sacramentis ecclesie: in secūda de ministris
horum sacramentorūz necessarie sequatur epistola ad ga-
lathas: in qua agitur de cessatione sacramentorū veteris
testamenti. Diuiditur autem hec epistola in duas pres-
in salutationē & epl̄arem narrationem. **ibi. Miro: qđ &c.**
In salutatione autem primo ponitur persona salutantis
Secūdo ponit̄ persone salutate **ibi. Eccl̄ijs galathie &c.**
Tertio bonum optatum. **ibi. Gr̄atiavobis &c.** Circa pri-
mum primo ponitur persona salutans principaliter que
describitur et nomine & ex auctoritate. **Et nomine qui-
dem cum dicit. Paulus quod congruit humilitati sue:**
quia interpretatur humilis. **Unde dicitur prime Cor.**

**14. Ego sum minimus apostolorū. &c. Item congruit of-
ficio suo. quia p̄m alium modum interpretatur os tube.**
In quo specialiter est officium predicationis significatur
**Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuam. &c. Et auctori-
tate autem describitur cum dicitur apostolus. Ubi duo
ponuntur. scz eius auctoritas & auctoritatis origo. Au-
toritas quia apostolus qui missus. Sciendum ē au-
tem qđ apostolus in quibusdam epistolis scribit se seruū
ostendens nomē humilitatis vt in epistola ad romanos
In quibusdam vero scribit se apostolum: ostendens aus-
toritatem suam. Cuius ratio est. quia romani superbi
erant. & ideo apostolus vt inducat eos ad humilitatem
scribit se seruū in exemplū humilitatis. Galathis vero
quia stulti erant & superbi vt frāgar eos nominat se apo-
stolum: & ideo hic ponit auctoritatem suam. Originē au-
tem auctoritatis sue describit cum dicit: Non ab homi-
nibus &c. Et primo remouet originem extrinsecā. Secū-
do assignat veram ibi. Sed per iesum christum &c. **Ubi**
go autem extrinsecā erat quia intantū galathe seducti erāt
a pseudo qđ crederent apostolum non esse eiusdem aucto-
ritatis: quia alij apostoli erant: quia nō fuit doc⁹ a chris-
to vel conuersatus cum eo sed esset missus ab eis quasi
minister eorum. Opinione ergo istam remouet cum di-
cit. Non ab hominibus &c. Quidam enim mittebantur
a toto collegio apostolorū & discipulorū. Et ideo ostē-
dens se nō esse ab eis missum dicit. Non ab hominibus
Quidam enim mittebantur ab aliquo apostolorū spe-
ciali: sicut paulus aliquando mittebat lucam & titum.
Et ideo ostendens qđ nec sic missus sit dicit. Neq; p ho-
minem id est per aliquem apostolorū in speciali: s; per
spiritum sanctū qui dicit **Act. 13. Segregate mibi &c.**
Causa autem originis huius veritatis vera est christus
iesus. Et ideo dicit. Sed per iesum christum & deū pa-
trem. Hec autem distinctio cur dicit **Per iesum christū**
& deū patrem potest accipi vel quantum ad personam
patris et personam filij. Et tunc alius est in persona
deus pater & alius iesus christus. **Ab** utroq; autem mis-
sus est beatus paulus ad predicandum & a tota trinitate
quia inseparabilia sunt opera trinitatis. Non sit autem
mentio de persona spiritus sancti. quia cum sit vnio & ne-
xus duorum: positus personis duabus scilicet patris & fi-
lij: intelligitur etiam spiritus sanctus. **Vel** potest sumi
distinctio predicta quantum ad naturam assumptam scz
humanam: quia secūda naturam diuinā non est distinctio
inter deū patrem & iesum christum. Et tunc missus est
paulus per deū patrem sicut per auctores & per iesum
christum sicut per ministrum. **Roman. 15. Dico iesum
christum ministrum fuisse. &c.** Quia vero galathe deo-
gabant apostolo qđ non fuisset conuersatus cum chris-
to sicut alij: nec missus ab eo. **Ideo** in hoc specialiter ma-
gnificat se: quia illi fuerunt missi per christum ad huc vi-
uentem in carne mortali. Ipse vero a christo iam glori-
ficato missus est. **Ideo** dicit. Qui scilicet deus pater su-
scitauit eum scilicet iesum christum in quantum homi-
nem a mortuis. **Quasi** dicat. Apostolus sum nō ab ho-
minibus scilicet collegio apostolorū nec per hominem.
scilicet christum in mortali carne viuentem: sed sum apo-
stolus per xpm iam suscitātū & glorificatū. **Roma. 6.**
Xps resurgens a mortuis &c. Et quia presens vita signi-
ficatur per sinistram: futura vero per dexteram: inquan-
tum ista est celestis & spiritualis. illa vero temporalis. **io-
petr⁹** qui vocatus fuit a xpo ad huc carne mortali posi-
to ponit i bulla pape i sinistra pre. paulus vero qui voca-
tus fuit a xpo iam glorificato ponitur in parte dextra.
Consequenter cum dicit. Et qui mecum sunt &c. **Po-
nuntur** persone ad iuncte salutantes quas describit a dul-**

in epistolam ad Galathas I

ci familiaritate: quia mecum sunt scilicet ad solatium et adiu-
torium. Proverb. 18. Frater qui iuuatur a fratre. et ps.
Ecce quod bonum. et c. Item ab inseparabili charitate cum di-
cit. Fratres. Jo. 13. In hoc cognoscent omnes. et c. Item
ab vniuersalitate cum dicit. Omnes quod ideo addit: quia
isti forte erant intantum seducti quod dictum pauli non repu-
tarent. Et ideo dicit. Omnes qui mecum sunt: ut osten-
dat eos rectos esse veritatis sue: et facile intelligant se er-
rare dum ab omnibus reprehendunt. 2. Cor. 2. Suffi-
cit enim quod eiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus.
et c. Per personas autem salutatas ponit cum dicit. Ecclesie
galathie. et c. Ubi sciendum quod sicut in glo. dicitur. Hic
dux senonum olim congregato exercitu intrauit Italiam
qua pertransita venit in greciam ante tempus alexandri
magni: ubi cum essent aliqui de gente sua remanentes in
vna parte grecie miscuerunt se grecis: unde illa provin-
cia gallogrecia dicta est. Deinde illi galathie sunt appella-
ti quasi albi. Et licet greci sint acuti ingenij: tamen illi ga-
lathe stulti erant et instabiles et ad intelligendum tardiores
sicut et in dociles galli unde originem traxerunt. Et ideo
ita dicit eis. Insensati galathie. et c. Istis ergo scribit
epistolam hanc. et isti sunt persone salutate. Cosequens
ter cum dicit. Gratia vobis. et c. Ponit bona que eis op-
tata. Et primo ponit ipsa bona optata. Secundo ipsorum
bonorum auctorem. ibi. A deo patre. et c. Bona autem
que eis optata sunt duo in quibus omnia bona spiritua-
lia includuntur. Primum est gratia: que est principium vite
spiritualis cui in glo. ascribitur remissio peccatorum que est
primum in vita spirituali. Nullus enim potest esse in vera vi-
ta spirituali: nisi prius moueatur peccato. Secundum est
pax que est quietatio mentis in fine que in glo. dicitur esse
reconciliatio ad deum: et sic dum optat principium et fine
omnium bonorum spiritualium includit apostolus tanquam
inter duo extrema desiderium omnis boni eis prouenien-
dum. ps. Gratiam et gloriam dabit dominus. 2. Cor.
vlti. Gratia domini nostri. et c. Bonorum autem ipsorum
auctor est deus pater. et ideo dicit. A deo patre et c. Ubi
primo ponitur bonorum causa. Secundo causandi mo-
dus ibi. Qui dedit. Tertio gratiarum actio per ipsos bonis
ibi. Cui est honor et c. Causa autem et auctoritas bonorum
est deus pater tanquam auctor in quantum deus: et tota trini-
tas que dicitur deus omnium per creationem. Sap. 14.
Tu autem pater gubernas. et c. Et ideo dicit. A deo pa-
tre. Item auctor est dominus iesus christus sicut minister.
Et hoc in quantum homo. Roma. 15. Dico iesum christum
ministerum. et c. Et quod per christum sit nobis gratia pater. Jo.
pmo. Gratia et veritas per iesum christum facta est. Et Ro. 5.
Iustificati gratis et c. Pax etiam est nobis per ipsum. Job. 14.
Pacem in ea dabo vobis. et c. Modus autem causandi huiusmodi
bona ponit cum dicit. Qui tradidit. et c. Ubi primo ponit
causam efficiens que est mors christi. Et quantum ad hoc dicit. Qui de-
dit semetipsum et c. Quasi dicat. Iesus christus est auctor gratie et pa-
cis quod ipsi morti dedit se et sustinuit crucem. unde ipsa mors
christi est causa efficiens gratie. Roma. 5. Iustificati gratia
et c. Et Col. pmo. Passificans que in celis et c. Et dicit
primo. Qui dedit et c. i. sponte se obtulit. Ephe. 5. Dile-
xit nos christus et tradidit et c. Heb. 2. Pro omnibus nos-
tris gustaret mortem. et c. Qui dedit semetipsum. et c.
Et quo manifeste apostolus arguit contra eos quod si mors
christi est sufficiens causa salutis nostre: et in sacramentis no-
ui testamenti que efficaciam habent ex passione christi
conferre gratia quod superfluum est simul cum nouo testamento ser-
uari legalia in quibus gratia non conferretur nec salus acqui-
ratur: quia nempe ad perfectum adduxit lex ut dicit Heb. 7.
Secundo ponit finem et utilitatem ipsorum bonorum que est causa
finalis: et est duplex. Unus est ut liberemur a peccatis per-

teritis: et quantum ad hoc dicit. Pro peccatis nostris scilicet pe-
teritis delendis et expiandis quod est initium nostre salua-
tionis. Apo. pmo. Dilexit nos et c. Alius finis est ut libe-
raret nos a parte mortis: et quantum ad hoc dicit. Et eri-
peret nos de presenti et c. Col. pmo. Eripuit nos a parte
et c. Et ponit tria scilicet ut eriperet inquit de presenti et secu-
lorum et nequam. Et eriperet trahendo nos ad eterna per vside-
rium et spem. De seculo id est de conformitate huius mun-
di qui nos allicit ut non ei conformemur. Ro. 12. Nolite
conformari huic seculo et c. Neque reducens nos ad ve-
ritatem iusticie. Et dicitur seculus nequam non propter sui
naturam: cum bonum sit creatum a deo: sed propter mala
que in eo sunt. sicut illud Ephe. 5. Dies mali sunt. et c.
Et Gen. 47. dixit iacob. Dies peregrinationis vite mee
130. annorum sunt parui et mali et c. Et licet hec sint nos-
tris per christum: non tamen excluditur deus pater. Et
ideo ponitur tertio acceptatio diuine voluntatis. Unde
dicitur in voluntate dei et patris. Patris inquit christi per
naturam qua ab eterno procedit ut verbum. ps. Ego ho-
die genui te. Job. pmo. In principio erat verbum. et c.
Item patris nostri per adoptionem. Jo. pmo. Dedit eis po-
testatem et c. Primum modo li deus pater accipit pro sola per-
sona patris. Secundo modo pro tota trinitate. Et quia
a deo patre nostro scilicet a tota trinitate: hec omnia prouen-
iunt nobis per christum. Ideo ipsi scilicet toti trinitati gloria in-
fer: honor alij sit vel est in secula seculorum. id est semper.
Amen est nota confirmationis. Habes ergo i sum-
ma in saluatione predicta auctoritatem apostoli qua eo-
rum superbiam frangit. Virtutem gratie qua eos ad ob-
seruantiam euangelij prouocat: et insufficientiam legis
lum ut ab eis eos reuocet.

Lectio secunda.

Moz quod sic tam cito transferimini ab
eo qui vos vocauit in gratia christi in
aliud euangelium quod non est aliud nisi
sunt aliqui qui vos conturbant et volunt con-
uertere euangelium christi. Sed licet nos aut
angelus de celo euangelizet vobis propter quod
euangelizauimus vobis anathema sit. Si-
cut prediximus et nunc iterum dico si quis vo-
bis euangelizauerit preter id quod accepistis
anathema sit. Modo enim hominibus sua-
deo an deo? An quero hominibus placeret
si adhuc hominibus placerem: christi ser-
uus non essem.

In superioribus precessit saluatio: sequitur in sequentibus epistolae
narratio. In qua arguit apostolus eorum errorem. Secun-
do monet eos ad correctionem. 5. cap. ibi. State ergo
et c. Errorem autem eorum arguit dupliciter: et per aucto-
ritatem euangelici documentum: et per rationem veteris tes-
tamenti. 3. cap. ibi. Insensati. et c. Arguit autem er-
rorem ipsorum ostendendo auctoritatem euangelice do-
ctrine. Primo ostendendo ipsorum leuitatem quantum
ad lenem dimissionem euangelice doctrine. Secundo com-
mendando auctoritatem ipsius doctrine euangelice: ut sic
quanto dignius est quod dimittunt: tanto eorum error appa-
reat maior ibi. Notum enim vobis facio et c. Circa primum
duo facit. Primo enim exaggerat culpam. Secundo infligit pes-
nam ibi. Sed licet nos. et c. Culpam autem exaggerat et ses-
ductorum et seducendum. ibi. Nisi sint. et c. Circa primum
tria facit. Primo enim aggrauat culpam seductorum ep-

in epistolam ad Galathas I

Alia questio est qd ipse dicit preter qd quod euangelizatum est. Ergo non debet aliquis docere neq; predicare nisi quod scribitur in epistolis et in euangelio. Sed hoc est falsum. quia primo **1. Thes. 3.** dicitur. **Et compleam⁹** ea que desunt fidei nostre etc. Respondeo dicendum e qd nihil aliud euangelizandum est qd illud qd continetur in euangelio et in epistolis et in sacra scriptura implicite vel explicito. Nam sacra scriptura et euangelium euangelizat esse credendum christo explicito. Unde quicquid continet in eis implicite que faciunt ad doctrinam eius et ad fidem christi euangelizari et doceri potest. Et ideo cum dicit. Preter id etc. id est oino alienus addendo. **Apo. 2.** ultimo. Si quis apposuerit ad hec aut addiderit omnino alieni apponatur de⁹ sup illa plagas scriptas in libro isto **Et Deut. 4.** Non addetis quecunq; etc. scz contrarium seu alieni nec minuetis etc. **Consequenter** cum dicit. Si cut predicti etc. Sententia suam pferit in malo dicens. Si cut predicti de angelis et apostolis: idem dico de seducto ribus: si quis seductor euangelizauerit preter id qd acceptis a me: anathema sit id est excommunicatus. Et hec e sententia qua profert. Sed nunquid ex hoc sunt excommuni cari omnes heretici videtur q non: quia dicitur **1. Pt. 3.** Hereticum hominem post primam et secundam correctionem deuita. etc. Respondeo dicendum est qd hereticus potest dici aliquis vel quia simpliciter errat ex ignorantia: et ex hoc non est excommunicatus. Vel quia errat ex pertinacia et alios nititur pervertere: et tunc incurrit in canonem late sententie. **Utrū** autem ex tunc bis uerbis insiam in heretico protulerit dubium est. Cum tamen sententia iam lata sit contra hereticos in concilio. Potest tamen dici qd forte hic ostendit excommunicatione digni. **Consequenter** cum dicit. Non enim hominibus etc. ostendit rationem sententie. **Ubi** primo ponit rationem ipsius sententie. Secundo manifestat hic ppositu ibi. **An** quero etc. Posset enim aliquis dicere. Quare sic excommunicas. Forte aliquid sunt amici vel alicuius auctoritatis. Non ergo sic faciendum est. Ideo respondens apostolus dicit. Immo sic faciendum est: quia ea que modo dico non sunt ad fauorem hominum sed ut placeam deo: et hoc est quod dicit. Non enim id est post conuersionem. **Uel** in ista epla. Suadeo hominibus id est tendit ad hoc appetitus meus ut placeam hominibus an deo? Quasi dicat. Hec que facio ideo facio ut coplasceam soli deo. **1. Thes. 2.** Loquimur non quasi hominibus placentes sed deo etc. **Hec** etiam loquimur auctoritate hominum sed diuina. **Quia** autem non intendam placere hominibus p3 ex intentione et ex proposito meo. **Na** ego non quero hominibus placere id est non est intentionis mee homines conuerrere ut placeam hominibus nisi: sed ppter honorem dei. **Et** hoc patet: quia si adhuc intendere placere hominibus ut olim placui: non dessem seruus christi. **Cuius** ratio est quia hec sunt contraria. Ita dicitur ut scz velim placere hominibus propter homines non referendo illud in deum. **Si** enim ideo intendam aliquando placere hominibus ut eos traham ad deum non pecco. **Sed** si primo modo non sum seruus christi. **Esa. 28.** **Co** angustatum est stratum ita ut alter decidat. etc. **Mat. 6.** Nemo potest duobus dominis seruire etc. ps. Confusi sunt qui hominibus placent.

Lectio tertia.

Notum enim vobis facio fratres euangelium quod euangelizatum est a me: quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici sed

per reuelationem iesu christi. Audistis enim conuersionem meam aliquando in iudaismo quonia supra modum persequebar ecclesiam dei et expugnabam illam et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo: abundantius emulator existens partinarum mearum traditionum.

Supra apostolus redarguit galathas de leuitate animi eo qd sic cito dimiserant doctrinam euangelij: hic vero ipsius euangelice doctrine dignitatem ostendit. **Et** circa hoc duo facit. **Quia** primo commendat auctoritatem doctrine euangelice secundum seipsam. **Secundo** ex parte aliorum apostolorum et sua simul scdo cap. ibi. **Deinde** post annos quatuordecim etc. **Iterum** prima pars dimiditur in duas. **quod** primo proponit intentum. **Secundo** manifestat propositum ibi. **Audistis** enim etc. **Circa** primum duo facit. **Primo** proponit quod intendit. **Secundo** probat quod proponit ibi. **Neque** enim etc. **Intendens** ergo commendare veritatem euangelice doctrine dicit. **Notum** vobis etc. **Quasi** dicat. Ita sum certus de auctoritate euangelij q non solum hominibus immo etiam angelis contrarium non credere sed eos si contrarij essent anathematizarem. **Qua** quidem certitudinem ex hoc habeo quia magis credendum est deo qd hominibus seu angelis. **Et** ideo cum ego habuerim illud euangelium a deo maximam certitudinem habere debeo et habeo. **Et** ideo dicit. **Notum** enim vobis facio fratres euangelium quod euangelizatum est a me vobis et alijs ecclesijs quod non secundum hominem. id est secundum humanam naturam viscorum dantem a regula seu reuelatione diuina. **Et** sic si secundum hominem sonat in vitium. **prime** **1. Cor. 3.** Cum enim sit inter vos zelus et contentio etc. **Et** sic accipit hic apostolus. **Et** ideo dicit. **Non** secundum hominem docentem me vel mittentem. **Quasi** dicat. Nullo modo potest hoc euangelium haberi ab homine sed a deo. **Et** ideo subdit. **Neque** enim ego ab homine etc. **Ubi** duplicem modum acceptionis excludit. **Primo** q non habuit ab homine auctoritatem euangelizandi: et quantum ad hoc dicit. **Neque** ab homine. **scilicet** puro accepti illud id est auctoritatem euangelizandi euangelium sed a xpo. **Ro. 10.** Quomodo predicabunt nisi mittantur. **Esa. 42.** Dedit te in lucem gentium etc. **Act. 9.** Hae electionis e mibi iste etc. **Secundo** q non accepit sciam euangelizandi ab homine. **Et** ideo dicit. **Neque** didici. **scilicet** euangelium per hominem purum sed per reuelationem iesu christi. **scilicet** iesu christum oia clare ostendentem. **1. Cor. 2.** **Hobis** autem reuelauit deus etc. **Esa. 50.** **Domine** deus aperuit mibi aurem etc. **Et** ibidem. **Domine** dedit mibi linguam eruditam ut sciam etc. **Hec** autem reuelatio facta fuit apostolo cum raptus fuit in paradysum ubi audiuit archana verba que non licet homini loqui. **2. Cor. 12.** **Consequenter** cum dicit. **Audistis** enim etc. **Probat** propositum scz q non accepit ab homine euangelium neque ante conuersionem neque post conuersionem ad christum ibi. **Cuius** enim placuit etc. **Quia** autem non accepit ab homine ante conuersionem suam. ostendit et per odium quod habebat ad fidei xpi et ad xpianos et per feruorem quem habebat ad iudaismum. **ibi.** **Et** proficiebam etc. **Dicit** ergo. **Dico** q non accepit ab homine et hoc ante conuersionem meam: quod patet ex factis illius temporis et ex odio quod habebam ad fidem. **Magis** vos ipsi audistis. **infra** eodem. **Tantum** autem auditum habebam etc. **Conuersionem** meam aliquando dum in fidelis eram in iudaismo quo iudaice vivebam. **Et** vici meam quia hoc quod male facimus ex nobis est: ex deo autem tem quicquid boni facimus. **Dicit. 13.** **Ex** te perditus

Explanatio sancti Thome

his israel: ex me auxilium tuum. **I**stud scz audistis quoniam supra modum scilicet aliorum quia non solum per se sed prouocabat principes ad hoc. Alij enim forte a principibus inducti persequiebantur sed iste eos inducebat. **Act. 9.** Saulus adhuc spirans minari. **zc.** accessit. **zc.** Et quia non solum in hierusalem sed etiam per totam regionem. **Unde** accepit litteras in damascum **zc.** **Unde** de eo potest intelligi illud quod dicit **Gen. 49.** Benjamin lupus rapax. **zc.** Persecutus su etiam dei scz inquiredo christiana nos et fugando. **1. Cor. 15.** Non sum dignus vocari apostolus **zc.** Et expugnaba illa non quidem spiritualiter quae corda fidelium non poterat fide auertere: sed corporaliter affligendo eos penis corporalibus et ponendo in carcere. **Act. 9.** **Monne** hic est qui **zc.** **ps.** Sepe expugnauerunt me **zc.** **Sic** ergo patet per odium quod habebat ad fidem christi quod ante conversionem scz non accepit euangelium ab homine. **Patet** hoc etiam per amorem et feruorem zeli quem habuit ad iudaismum: et hoc quantum ad effectum exteriorum. **Unde** dicit **Et** phicebam **zc.** **Ubi** tria ponit que exprimitur phiceus magnitudinem: quia supra multos non paucos phicebatur: non supra senes ineptos ad phiceum scie sed coetaneos adulescentes acutos et aptos ad phiceum. **1. Pet. 3.** **Bonus** est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. **Item** non supra coetaneos extraneos quasi ignote lingue sed illos qui sunt in genere meo. **s. iudeorum. Act. 22.** **Ego** sum vir iudeus secundum pedes gamalielis eruditus **zc.** **Item** quantum ad zelum interiorum quem habebat ad legem. **Et** ideo dicit **Abundantius** per alios emulatores existens non solum legis sed patrum mearum traditionum scz quas habent iudei liciteas quas boni patres addiderunt: ut dicitur in glo. quas quidem traditiones vocat suas quia ita reputabat eas ac si sue fuissent. **Philipp. 3.** **Secundum** legem phariseum secundum emulationem persequens **zc.** **Sed** questio est super hoc quod dicit glo. **Boni** patres addiderunt. **Uidetur** quod non fuerit boni: quia **Deut. 4.** dicit. **Non** addetis ad verbum quod ego loquor vobis **zc.** **Ergo** fecerunt contra mandatum domini: addentes traditiones et sic non fuerunt boni. **Dicendum** est quod verbum illud domini intelligendum est non addetis aliquid contrarium seu extraneum verbis que ego loquor **zc.** **Addere** autem aliqua que non sunt contraria licuit eis: scz aliis dies solenes et alia similia sicut factum est tempore mardochei et tempore iudith in memoriam beneficiorum que a deo recipiebant. **Contra** **Mat. 23.** **Domini** reprehendit eos dicens. **Iritum** fecistis mandatum domini propter traditiones hominum. **Non** ergo sunt licite traditiones. **Unde** dicendum est quod non arguuntur quod tenent traditiones hominum sed quia propter traditiones hominum dimittunt mandata dei.

Lectio quarta.

Quoniam autem placuit ei qui me segregauit ex utero matris mee et vocauit per gratiam suam ut reuelaret filium suum in me ut euangelizarem illum in gentibus: continuo non acquieui carni et sanguini. **Neque** enim veni hierosolimam ad antecessores meos apostolos: sed abiij in arabiam et iterum reuersus sum damascum.

Post quod autem apostolus ostendit quod ipse non accepit ab homine euangelium ante suam conversionem: nunc hic probat quod non accepit ipsum ab homine post conversionem suam. **Et** circa hoc duo facit. **Primo** ostendit quod non recepit euangelium ab homine tempore conversionis sue. **Secundo** quod nec etiam post conversionem suam ibi. **Deinde** post annos tres **zc.** **Circa** primum duo facit.

Quia primo ostendit quod non accepit euangelium ab apostolis nec quod didicit. **Secundo** quod non ab alijs fidelibus ibi. **Sed** abiij in arabiam **zc.** **Circa** primum duo facit. **Primo** ostendit causam efficientem sue conversionis. **Secundo** finem ibi. **Et** reuelaret **zc.** **Tertio** modum ibi. **Continuo** non acquieui **zc.** **Circa** primum notat causam sue conversionis que duplex est. **s. bñplacitum** dei: quod est diuina electio et conuersionis vocatio. **Quantum** ad primum dicit. **Cum** autem placuit. **s. deo** non quando volui ego sed quando placitum fuit sibi: quia non est volentis neque currentis **zc.** **ut** dicit **Roma. 9. ps.** **Bene** placitum est domino. **zc.** **Phil. 2.** **Deus** est qui operatur in nobis **zc.** **Qui** scz deus me. **s. rebellem. prou. 1. Cor. 15.** **Ego** sum minimus apostolorum **zc.** quoniam persecutus sum. **zc.** **Act. 9.** **Saulus** adhuc spirans minari **zc.** **Persecutus** rem. **Act. 9.** **Saul** saule quid me persequeris **zc.** **Diaphemum** prou. **1. Th. 1.** **Qui** sui blasphemus **zc.** **De** talibus in quibus segregauit de utero matris mee. **Uel** ad litteram. **Qui** fecit me nasci ex ventre matris mee. **Et** vere dicit deus segregare ex utero licet sit opus nature quod est quasi in se ipso dei: quod etiam non attribuunt deo sicut principali auctori. **1. Es. 26.** **Omnia** enim opera nostra operatus es in nobis **zc.** **Sicut** et effectus principali agentis attribuuntur. **Ideocirca** **Job. 10.** **Pelle** te carnis? vestisti me **zc.** **Et** ab hoc utero segregatus est ad iustificationem quod eiusdem est iustificare cuius est condere. **ps.** **De** ventre matris mee **zc.** **Uel** ex utero matris mee scz synagoga: cuius uterius est collegium phariseorum que nutriebat alios in iudaismo. **Mat. 23.** **Circuitis** mare et arida ut faciatis **zc.** **Sic** ergo mater sua fuit synagoga. **1. Cant. 1.** **Filij** matris mee pergnauerunt contra me **zc.** **Uterus** eius sunt pharisei. **Et** hoc ergo utero est segregatus per spiritum sanctum ad fidem euangelij. **Ro. 1.** **Segregatus** est euangelium dei. **Uel** mater sua est ecclesia christi. **Uterus** eius collegium apostolorum. **Segregauit** ergo deus ipsum ab utero ecclesie id est a collegio apostolorum in officium apostolatus et predicationis ad gentes quod dicit apostolus **Act. 13.** **Segregare** mihi barnabam et paulum **zc.** **Vocat** autem synagoga mater sua quod phariseus erat quasi magnus in ea dum dicit phariseus et ex phariseis quod zelator legis erat. **supra.** **Abundantius** autem emulatores **zc.** **Quantum** autem ad aliam causam dicitur et vocauit **zc.** **Est** autem duplex vocatio. **Una** est exterior et sic dicitur vocauit me ex celesti voce. **Act. 9.** **Saul** saule quid me persequeris **zc.** **Uade** in ciuitatem **zc.** sic etiam alios apostolos vocauit. **Alia** est interior et sic vocauit per quandam interiorum quo deus per gratiam tangit cor: ut conuertatur ad ipsum: et sic vocauit a mala via in bonam: et hoc per gratiam suam non nostris meritis. **Ro. 8.** **Quos** predestinauit hos et vocauit **zc.** **1. Es. 45.** **Suscitauit** enim ad iusticiam **zc.** **Amos. 5.** **Qui** vocat aquas maris **zc.** **Finis** autem conversionis ponit cum dicitur ut reuelaret filium **zc.** **Qui** quidem finis est christus. **Ordinat** autem conuersio sua ad christum dupliciter scz facto et sic dicit. **Et** reuelaret filium suum id est in eo quod circa me fecit conuertendo me et dimittendo peccata mihi reuelaret quia sit mihi feta misericordia. **ps. 136.** **1. Th. 1.** **Christus** iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere **zc.** **Sed** ideo misericordia dei cosecutus sum quod ignorans **zc.** **Sic** ergo reuelauit in eius conuersione filium suum: et hoc in quantum filius dicitur gratia dei. **Item** reuelauit eum in eius operatione. **Unde** dicebat ipse. **Ro. 15.** **Non** enim andeo aliquid loqui eorum que per me non effectus christus. **In** obedientiam gentium: in verbo factis et virtute. **zc.** **Et** hoc in quantum filius virtus est dei. **Item** reuelauit eum in eius predicatione. **Unde** ipse. **1. Cor. 1.** **dicebat.** **Mos** predicamus **zc.** **Alis.** **Et** dei sapientiam. **Et** hoc in quantum filius eius dicitur dei sapia. **Item** ordinat ad christum suam conuersio verbo. **Et** sic dicit. **Et** euangelizaret

in epistolam ad Galathas, I.

illū in gentibus, q̄ alijs apostolis euāgelizantibus xpm iudeis: paulus de mādato dñi iuit ad gentes puerendas **Esa. 49.** Parū enim est mihi vt sis mihi seruus &c. dedi te in lucē &c. **Act. 13.** Sic em̄ precepit &c. infra **Esa. 55.** Ecce restē populis dedi eū. dācem ac preceptorē gentib⁹? **¶** Modus autē sue puerfionis est perfectus & quantū ad effectū. Unde dicit Continuo nō acquieui carni & sanguini. ad est statim ita perfecte sui cōuersus q̄ oīs carnalis affectus recessit a me. **Eccl. 11.** Facile est em̄ in oculis dñi subito honestare pauperē. Et accipit hic caro et sanguis p̄ vitijs carnalibus. **1. corint. 15.** Caro & sanguis regnūz dei nō possidebūt &c. infra. **5.** Caro cōcupiscit &c. **¶** Vel p̄ affectu & amore ad carnaliter sibi cōiūctos. **Mat. 16.** Caro & sanguis nō reuelauit tibi &c. Sic aplūs vitia luperauit & suos iudeos cōtempfit. **¶** Item q̄rum ad intellectū quia ita fuit instructus a xpo q̄ non fuit ei necesse instrui ab apls. Et ideo dicit Nec veni hierosolimā vt. s. ab eis instruerer. **¶** Item nō fuit necesse instrui ab alijs fidelib⁹? Et ideo dicit. Sed abij in arabiaz &c. Quasi dicat. Non tui ad loca vbi erāt alij fideles vt me instruerēt. sed tui in arabia vbi non erant edocti in fide: sed infideles. & reuersus sum cum damascū sez ad parentes. **Job. 38.** Quis dedit vebemētissimo hymbri cursum &c. Sed cōtra dicit. **Act. 9.** q̄ dimiserit eum de muro per spōtā &c. Cum autē venisset hierusalē temptabat se iūgere discipulis. Venit ergo hierlem. Dicendū est q̄ venit. h̄ nō vt instruerēt. Vel melius dicendū est q̄ non statim venit sed post aliquō tempus. Et ideo sequit. Deinde post annos tres &c.

Lectio quinta.

Deinde post annos tres veni hierosolimā videre petrum: & mansi apud eū diebus quindecim. Aliū autez apud stoloꝝ vidi neminē nisi iacobum fratrem domini. Que autē scribo vobis ecce corāz deo quia non mentior. Deinde veni in partes syrie & cilicie. Eram autē ignotus facie ecclesiis iudee que erant in xpo. Tantū autē auditum habebāt: quoniaz q̄ persequebāt nos aliquādo: nunc euāgelizat fidem quā aliquādo expugnabat. & in me clarificabant deum.

Post q̄ superius apls ostendit se nō accepisse euāgelium ab homine ante conuersionē suā. nec tempe sue puerfionis hic probat q̄ nec etiā post conuersionē accepit ipm̄ ab homine. sed potius hic ostendit quomō doctrina sua fuit ab hominibus approbata. Et circa hoc duo facit. Primo enīz manifestat quomodo doctrina sua fuit ab apostolis approbata. Secundo ostendit qualiter fuit approbata ab alijs fidelibus. Ibi. Deinde veni in partes &c. Et primo narrat factū. Secōdo confirmat veritatē dicti. Ibi. Ecce corāz deo &c. Dicit ergo. licet nō iuerim ad aplos vt instruerer ab eis circa principiū mee cōuersionis. quia ita erā instructus a xpo. tamē ex affectu caritatis cōpulsus post annos tres sez cōuersionis mee veni hierosolimā quoniaz iādiu desiderauī videre petrū. non vt discere ab eo sed vt visitarem eū **Job. 5.** Visitans speciē tuā &c. Et mansi apud euz diebus quindecim repertus ab eo vt verax aplūs. Et dicit diebus quindecim q̄ numerus iste cōponit ex octo & septē. Octonarius autē est numerus noui testamēti in quo expectat octana resurgentiū. Septenarius autē est numerus veteris testamēti. quia celebrat certum diem. Mansi autem apud petrum diebus quindecim confrens cum eo de mysterijs veteris testamēti & noui. Et ne credat q̄

licet sit instructus a petro esset tamē etiā instructus ab alijs subdit q̄ nec ab alijs fuit instructus. Unde dicit. Aliū autē apostoloꝝ a quo instruerer vidi neminē. id est nullū nisi iacobū fratrem dñi. Num em̄ vidit in hierusalē. Circa istum iacobū sciendū est q̄ iste fuit episcopus hierosolimoz et fuit vocatus iacobus minor eo q̄ vocat⁹ fuerat post iacobum alium. Dicunt autē multa de isto. **Act. 15.** Ipse etiā fecit epistolā canonicā. Quare autē dicat frater dñi. a diuersis diuersimode dicit. Eluidius enim dicit q̄ ideo dicit frater dñi quia fuit filius beate virginis. Dicit em̄ q̄ beata virgo xpm̄ concepit & peperit. & post partum xpī concepit de ioseph & peperit alios filios. Sed hic error est damnatus & reprobatus. Itē patet esse falsū. quia iacobus nō fuit fili⁹ ioseph sed alpheī. Alij vero dicunt q̄ ioseph ante brāz virginē habuit aliā vxorē. de qua habuit filiū iacobūz & alios. qua mortua accepit in vxorē beatam virginē de qua natus est xps: non tamē cognita a ioseph sed per spiritū sanctū vt in euāgelio dicit. Quia ergo ex patre nominatur cognatiōes & ioseph putabat patrem xpī. ideo iste iacobus licet nō fuit filius virginis tamē vocabatur frater dñi. Sed hoc est falsum. quia si dñs matrē virginē noluit nisi virgini cōmēdare custodiendā quomodo sustinisset sponsū eius virginē non fuisse & sic perstitisse. Ideo alij dicūt & in glo. tangit q̄ iacobus iste fuit filius cleophe que fuit soror virginis. Dicit em̄ q̄ anna mater beate virginis nupsit primo ioachim ex quo peperit mariam matrē domini. quo mortuo nupsit cleophe fratri ioachim ex quo peperit mariā cleophe. & ex hac natus est iacobus minor iudas & symon. quo mortuo dicit q̄ nupsit adhuc cūda tercio qui vocatus est salome. ex quo peperit & peperit aliam mariā que dicitur salome. & de hoc natus est iacobus maior & ioannes frater eius. Sed huic opinioni dupliciter cōtradicit. **Ieron.** **Pilo** q̄ salome nō est nomen viri vt etiāz in greco apparet sed est nomen mulieris que fuit soror beate virginis & ex zebedeo genuit iacobūz minōz & iohannē. sicut maria cleophe ex alpheo genuit iacobū minōz iudam & symonē. Dicit autē frater domini iste iacobus specialiter inter alios suos consobrinos. & hoc ppter duo. Primo ppter similitudinē effigiei. quia similis erat xpo in facie. Et ppter similitudinē vite quia imitabat xpm̄ in moribus. Vel quia alpheus pater ei⁹ fuit de cognatiōe ioseph. Et ideo quia iudei cognatiōis lineam texere solēt a maribus et xps putabat filiū ioseph vt dicit **Luce. 3.** Ideo specialiter dicitur frater dñi. & nō alij qui solū ex matre cōiūcti erant ei. Accipit autem hic frater cognatiōe. Nam in scriptura fratres aliquādo dicunt natura. **Mat. 1.** Jacob autē genuit iudam & fratres eius. Cognatiōe. sicut omnes cōsanguinei sunt fratres. **Gen. 13.** Ne queso sit iurgii inter te & me. fratres em̄ sumus **Gen. 2.** sic omnes vnus lingue dicunt fratres. **Deut. trono. 17.** Non poteris alterius gentis hominē regem facere qui nō sit frater tuus. Affectiōe & sic omnes amici et qui habent eūdem affectū dicunt fratres. **3. corinth. 2.** Si vliut benadab frater meus &c. Religioe. & sic omnes xpiani qui habēt vnā regulā vite dicunt fratres. **Mat. 23.** Fratres estis &c. **ps.** Ecce q̄ bonum & q̄ iocundū habitare fratres in vnū &c. Cōmuniter autē omnes homines dicunt fratres quia ab vno deo gubernati & educati. **Malach. 2.** Nūquid nō vnus est pater oīm nostrū &c. Non sequēter cū dicit. Que autē dico vobis &c. cōfirmat per iuramentū quod dixerat. Quasi dicat. Ea que nūc scribo vobis de me ecce in manifesto sunt. q̄ nō mētor. Et hoc dico corā deo. id est teste deo. Jurat autē hic apostolus nō ex leuitate sed ex necessitate istozū quibus necessariū erat vt crederent. Nisi em̄ hoc faceret nō crederent ei. **2. corinth. 2.** Coram deo in xpo loquimur. **Rom. 1.** Testis

Explanatio sancti Thome

est mihi deus etc. Quid ergo dicit dñs. Sit sermo vester est est. nō non: quod amplius est a malo est. Dicendū est q̄ est a malo eius qui nō credit vel a malo pene quo cogitur quis iurare. **C**onsequēter cū dicit Deinde veni etc. ostendit quomō fuit approbatus ab alijs ecclesijs iudee. **U**bi tria facit. **P**rimo ostendit ubi fuit puerfatus quia in cilicia. **U**nde dicit. Deinde veni in partes syrie et cilicie. scz patrie vnde etiā fuit natus. quia dicit Act. 22. **E**rat autē paulus a tharso cilicie etc. **S**ecdo quomō fuit cognitus ab eis quia nō facie sed auditu tantū et fama. **U**nde dicit. **E**rat em̄ ignotus facie ecclesijs iudee que erāt in xp̄o id est in fide xp̄i. 2. corinth. 6. **S**icut qui ignoti et cogniti **U**nde pater q̄ ecclesie iudee nō docuerūt me. **T**antū em̄ auditū habebāt scz de me per famā: quonā qui persequēbāt nos etc. **T**ercio quomō approbatus est ab eis quia in me glorificabāt deum. id est in mea cōuersione magnificū pbabant qui gratia sua me cōuertit. **E**sa. 43. **G**lorificabit me bestia etc.

Capitulum secundum.

Deinde post annos quattuordecim iterū ascendi hierosolymā cū barnaba assumpto et thyto. **A**scendi autem scdm̄ reuelationē et contuli cum illis euangeliū quod predicō in gentibus. **S**eorum autem his qui videbantur aliquid esse: ne forte inuacuūz currerem aut currissem. **S**ed neq̄ thytus qui mecum erat cuz esset gentilis compulsius est circumcidi. sed propter subintroductos falsos fratres: qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in xp̄o iesu: vt nos in seruilitutē redigerent. quibus neq̄ ad horam cessimus subiectiōi: vt veritas euangeliū permaneat apud vos.

Postq̄ apostolus in precedēti capitulo cōmendatit auctoritatē euangelice doctrine scdm̄ seipam. nūc in isto capitulo cōmendat ipam ex parte aliorū apostolorū et sua simul. **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo cōmendat auctoritatem sue doctrine ex approbatiōe aliorū apostolorū. **S**ecdo ex exemplo sui et aliorū apostolorū. **I**bi. **N**os natura iudei non ex gentibus etc. **C**irca primū duo facit. **P**rimo ostendit q̄ alij apli approbauerūt suam doctrinā. **S**ecundo ostendit q̄ libere rep̄hendit alios aplos in his que p̄trariū sue doctrine dicebāt. **I**bi. **C**um venisset petrus etc. **C**irca primū duo facit. **P**rimo ponit circūstantias ipsius collatiōis. **S**ecundo ponit ipam collatiōē. **I**bi. **E**t contuli cū illis etc. **Q**uantū ad primū tangit quattuor circūstantias scz tempus locū testes et motiū ipsius **D**escribit autē tempus cū dicit. **D**einde post annos quattuordecim. **S**ed cōtra est quia aplos fuit conuersus primo anno post passionē xp̄i. **E**t post tres iuit in hierlm̄ et sic sunt quattuor et hic dicit post annos quattuordecim iterū iuit in hierusalē: et sic fuit decē et octo. **E**t tūc iuenit petrū in hierlm̄ **E**t hoc nō potest esse quia petrus sedit in antiochia septē ānis. in roma vero viginti quinq̄ annis. **E**t sic decē et octo et septem sunt vi ginti quinq̄ anni ante q̄ iret romā. et rome moratus est viginti quinq̄ annis **E**rgo vixisset petrus post passionē xp̄i qui quaginta annis qd̄ est falsum. quia quattuordecimo anno a passione xp̄i passus est petrus romae: vt

in historia habet quod fuit tempe neronis. **R**espondeo dicendū q̄ cuz dicit deinde etc. non est intelligendū q̄ post tres annos iterū elapsi sint quattuordecim anni ante q̄ iret in hierusalē sed q̄ anno quattuordecimo sue conuersionis iterū ascendit nec sunt addēdi supra istos quattuordecim septē anni quib⁹ petrus rexit ecclesiā antiochenā quia ante istos annos incepit regere: cū antiochia sit ppe hierusalē potuit esse vt aliquādo petrus iuisset in hierusalē et tunc paulus inuenerit eū ibi. **E**t sic colligit ex historia q̄ post annos quattuordecim petrus venit romā: tempe claudij impatoris et existens ibi viginti quinq̄ annis cōpleuit numerū trigintanōē annorū et moru⁹ est quattuordecimo anno post passionē dñi. **D**icit autē signāter quattuordecim vt ostendat q̄ nō indigebat apostolorū instructiōe si quattuordecim annis fuit sine eis. **M**ocū vero describit cū dicit hierosolymā. et dicit ascendi quia in alto posita est. **A**scendit autē hierosolymā vt ostenderet se cōcordare cū p̄phetia que dicit **E**saie. 2. **D**e syon eribit lex etc. **A**tes istes describit cū dicit. **C**ū barnaba assumpto thyto. **B**arnabas iudeus erat tytus vero gentilis. **C**ū eis ergo ascensit. vt haberet testes sue doctrine. **E**t vt in nullā partem siue iudeorū siue gentiliū ostendat se declinare **Deut. 17.** **I**n ore duorū vel triū stat omne verbū. **M**otiū autem describit cū dicit. **S**cdm̄ reuelationē dei id est deo reuelāte et precipiēte sibi q̄ ascenderet in hierusalē. **E**t quo colligit potest q̄ omnis actus apostolorū et motus fuerūt scdm̄ instinctū spiritus sancti. **Job. 37.** **N**ubes spargūt lumen suū etc. **C**onsequēter cū dicit. **E**t contuli etc. **A**git de ipsa collatiōe ubi tria facit. **P**rimo manifestat materiā super quā contulit. **S**ecundo personas cū quibus contulit. **E**t tercio causam p̄pter quā contulit. **M**ateria de qua contulit fuit euangeliū. **E**t ideo dicit. **C**ontuli cū illis euangeliū etc. **P**ersona cū quibus contulit: sunt maiores et exiles lentiores inter aplos dicens. **S**eorum autē cum his etc. **S**ed causa vitis et necessaria. ne scz inuacuūz etc. **Q**uantū ad primū dicit. **A**scendi hierosolymā ubi contuli cū illis tanquā cum amicis et paribus euangeliū quod predicauit in gentibus. nō vt addicerē quia iam doctus eram a xp̄o non vt certificarer quia sic certus sum q̄ si angelus diceret contrariū non crederē vt patet supra primo capi. **S**ed contuli p̄pter duo. scilicet ad insinuandā vnitatē doctrine mee cū doctrina aliorū apostolorū. 1. corinth. 1. **I**psū dicitis omnes etc. **C**ontulit ergo cū eis quasi idem verbū cum eis sed nō partes habuit. **I**tez ad vitandū calumpniā aliorū. **A**postolus em̄ quia nō fuerat conuersus cuz xp̄o nec edoctus ab apostolis. sed statim post cōuersionē suam incepit p̄dicare et que erant odiosa iudeis et specialiter de vocatiōe gentiū: et q̄ non debebāt seruari legalia. **S**ic ergo contulit euangeliū. **S**ed cum quibus hoc fecerit ostendit subdēs. **S**eorum autē his etc. **Q**uasi dicat. **N**ō cum omnibus sed cū his qui erant inter alios alicuius auctoritatis et momēti scz cum petro iacobo et iohāne et alijs magnis. **E**cl. 9. **C**um sapientibus et prudentibus tracta etc. **S**ed seorum etc. non q̄ turpia vel falsa cū eis tractaret ac cōferret sicut heretici faciūt. sed quia sciebat ibi esse iudeos calūpniantes p̄pterea quia de legalib⁹ docuerat. **E**t ideo ne veritas pat̄ret calūnie cum illis seorum contulit qui nō calūniarent. **P**rouerb. 25. **C**ausam tuā tracta cū amico tuo. et secretū extraneo ne reueles etc. **E**cl. 8. **C**oram extraneo ne facias consiliū etc. **S**ic ergo patet et materia collatiōis et persone. **Q**uequē causa que fuit scz ne inuacuūz currerem aut currissem. id est ne reputarer predicasse inutiliter. **O**ccur autē predicationē suā cursū p̄pter velocitatē sue doctrine. quia in modico tempe a hierusalē vsq̄ in ylliricūz et vsq̄ in hyspaniā predicauit euangeliū. **U**nde posset dici de eo illud. ps. **V**elociter curs